

2. LIMBAJUL LIVES-RO

LIVES-RO (Lista de vedete de subiect enciclopedică românească) este limbajul de indexare elaborat și utilizat de Biblioteca Națională a României și bibliotecile publice, universitare din rețeaua națională de biblioteci.

Este un limbaj de indexare preordonat, compus dintr-un vocabular de termeni relaționați și dintr-o sintaxă (reguli de construcție pentru indexare)

Spre deosebire de un tezaur, lista de autoritate de vedete de subiect nu este constituită a priori ci pe măsura necesităților de indexare și evoluează pe baza propunerilor făcute de rețeaua de utilizatori.

Limbajul de indexare LIVES-RO cuprinde vocabularul și - în notele de aplicare - indicațiile pentru construirea vedetelor de subiect într-un fișier bibliografic. Lista de autoritate nu conține toate combinațiile care pot fi întâlnite într-un astfel de fișier.

Lista de autoritate se prezintă sub forma unui fișier de autoritate care este un ansamblu de înregistrări de autoritate de vedete de subiect care permite :

- descrierea subiectului conținut în documente
- gestionarea punctelor de acces subiecte din înregistrările bibliografice

2.1 Înregistrările de vedete de subiect

2.1.1 Tipurile de înregistrări

2.1.1.1 În funcție de ceea ce indică, se pot regăsi:

- substantive comune
- substantive proprii : nume de persoane, nume de colectivitate, nume geografice, titluri (titluri de autor anonim, titluri uniforme și de publicații în serie).

Substantivele proprii sunt date în lista de autoritate numai cu titlu indicativ și nu cu titlu normativ. LIVES-RO gestionează numai propunerile de construire și actualizare a substantivelor comune și a numelor geografice urmate de date.

2.1.1.2 In funcție de utilizarea lor la indexare, se pot enumera trei tipuri de înregistrări (vezi 3.2 Construcția vedetelor de subiect) :

- intrari - vedete
- subdiviziuni
- intrari - vedete și subdiviziuni

Toate aceste înregistrări se utilizează pentru indexarea documentelor, cu excepția înregistrărilor denumite “ note de trimitere generală”, care se utilizează numai pentru orientare în căutare în lista de autoritate. Pentru alte indicații privitoare la acest tip de înregistrare, vezi 2.2.3.4

2.1.2 Zonele înregistrării

În vederea gestionării punctelor de acces la înregistrările bibliografice, înregistrarea vedetei de subiect este formată din următoarele zone :

2.1.2.1 o vedetă sau o formă reținută pentru reprezentarea unei noțiuni sau entități

Vedeta este singurul termen utilizabil în indexare, este termenul selectat dintr-un ansamblu de termeni echivalenți. Numai acest termen va fi inclus în înregistrările bibliografice

2.1.2.2 termeni excluși care nu pot fi folosiți la indexare. La indexare, acești termeni echivalenți ai vedetei, fac obiectul unei trimiteri de echivalență către vedetă.

2.1.2.3 legături cu alte vedete care pot fi :

- termeni asociați : termeni legați printr-o relație asociativă
- termeni generici sau specifici : termeni legați prin relație ierarhică

2.1.2.4 note :

- note de aplicare care definesc semnificația precisă a vedetei în cazul ambiguității și/ sau precizează utilizarea în cadrul indexării
- sursele folosite pentru crearea acestei înregistrări
- trimiteri generale de orientare care permit orientarea către un ansamblu de termeni utilizabili pentru indexare
- vedetele LCSH echivalente
- domeniul (sau domeniile) căruia îi aparține înregistrarea, exprimat printr-un indice din clasificarea zecimală Dewey

2.1.2.5 date de gestionare :

- numărul înregistrării în BN-OPALE
- originea (repertoriul-sursă) formei vedetei
- data creării și data ultimei modificări a înregistrării

PUNCTUAȚIE

Intre două vedete	Două liniuțe	Spațiu--spațiu
In cadrul vedetei		
In fața unui element exclus	virgulă	, spațiu
Introducând un calificativ	paranteze	Spațiu()spațiu
Intre două calificative	Punct și virgulă	Spațiu; spațiu
Intre două date	Liniuța de unire	-
In fața unei subvedete	punct	. spațiu

TIPĂRIRE

Pentru calculator lista de autoritate este editată cu minuscule, semnele diacritice fiind păstrate. Termenii reținuți sunt redați în aldine, notele de utilizare și termenii excluși sunt redați în italice, articolele care nu se iau în considerare în clasificarea alfabetică figurează între < >.

Exemplu de înregistrare

Tipul înregistrării	NC Condiții de muncă<***subd.geogr.	Vedetă
	Se utilizează atât în subdiviziune pentru categorii de persoane (categorii socio-profesionale), de ex. Șoferi de camion--	Notă de aplicare

	Condiții de muncă	
	UP Condiții de lucru Calitatea vieții în procesul muncii	Termeni nepreferați
	TG Ergonomie<**subd.geogr.> Muncă<**subd.geogr.> Muncitori<**subd.geogr.>	Termeni generici
	TA Norme de lucru<**subd.geogr.>	Termeni asociați
	TS Comisii de igienă și protecție<**subd.geogr.> Programe de lucru<**subd.geogr.> Mediu de muncă<**subd.geogr.> Organizarea muncii<**subd.geogr.> Personal**Drepturi<**subd.geogr.> Psihologia muncii<**subd.geogr.> Satisfacția muncii<**subd.geogr.> Protecția muncii<**subd.geogr.>	Termeni specifici
	CRE : 821221, MAI :960927	Date ref. la creare și modificare
	ORIGINE : BN, număr : BN001764645	

2.2 Stabilirea vedetei

În vederea accesării subiectului într-un mod cât mai coerent, s-au stabilit următoarele reguli :

2.2.1 Alegerea vedetei

2.2.1.1 Vedeta poate fi reprezentată printr-un cuvânt sau o locuțiune

Ex Biblioteca
 Muzica
 Politica mediului
 Biserică și Stat

Notă : Vedetele care conțin cuvântul "și" există în număr limitat. Ele au rolul de a evidenția relația dintre două noțiuni atunci când, în documentele de indexat, noțiunile respective corespund unei teme cunoscute sau unei comparații tradiționale a domeniilor.

Ex. *Filozofia și literatura*

Vedetele pot exprima în mod excepțional un ansamblu de concepte

Ex. *Cărți și lectură*

2.2.1.2 Vedetele sunt în limba franceză, dar pot fi și împrumuturi

Ex. *Trusturi*
 Dumping

Termenii dintr-o limbă străină sunt acceptați în construirea vedetei - în cazul în care

specialiștii domeniului respectiv îl preferă sau în cazul în care sunt intraductibili

Ex. *Common law*
Bleiben

Reguli specifice : vezi capitolele "Zei Și zeițe", "Etnonime", "Nume geografice", "Personaje mitologice, legendare și fictive" (Reguli de indexare)

2.2.1.3 Vedetele sunt construite, de regulă, la plural, în afară de cazurile în care utilizarea limbii interzice acest lucru

Ex. *Cărți*
Femei
dar: *Conștiință*

Un termen poate figura în listă în același timp și la singular și la plural; la singular- atunci când denumește un concept abstract și la plural - când denumește noțiuni concrete.

Ex. *Teatru (pentru a denumi arta dramatică)*
Teatre pentru a denumi sălile de teatru)
reguli specifice: vezi capitolele "Economie politică", "Etnonime", "Viețuitoare", "Amerindieni", "Muzică" (Reguli de indexare)

2.2.1.4 Se alege termenul în forma cea mai frecvent folosită, așa cum este prezentată în documentație.

Alegerea formei se bazează pe :

-sursele care sunt date în ordine prioritară astfel : listele de autoritate, lucrări de referință generale sau specializate, lucrarea care urmează să fie indexată (vezi pct. 2.3.2.2)

- documentația referitoare la subiect (titluri de lucrări, articole)

LIVES-RO propune un limbaj natural, evitând formele construite prin inversare

Ex. *Zgomot, Poluare prin*
a devenit
Poluare prin zgomot

Ex. *Meserii, Mici*
a devenit
Mici meserii

Totuși, există forme inversate în lista de autoritate.

Inversiunea permite așezarea termenului celui mai semnificativ ca prim element al vedetei.

Ex. *Sânge contaminat, Afacere*
Thales, teoremă
Waterloo, bătălie (1815)

Reguli specifice : vezi cap. "Istorie" și "Nume geografice" (Reguli de indexare)

2.2.2 Tratarea polisemiei

O vedetă reprezintă un singur concept.

Dacă un termen are sensuri diferite, este necesar să se precizeze omonimele.

2.2.2.1 Cazurile de omonimie sunt puse în evidență prin adăugarea unui calificativ între paranteze. Termenul considerat în sensul sau cel mai uzual, nu este însoțit de un calificativ; ci numai termenul luat în sensul său cel mai specific

Ex. *Elasticitate*
Elasticitate (economie politică)

Furt
Furt (drept)

Calificativul nu mai este necesar atunci când expresia este suficient de explicită (nu mai există ambiguitate)

Ex. *Furt prin efracție*

Calificativul poate fi :
- un domeniu

Acest tip de calificativ permite precizarea domeniului la care face referire termenul utilizat.

Ex. *Eroare(drept) diferit de Eroare*
Obligații(drept) diferit de Obligații (finanțe)

Acolo unde este cazul se pot face precizări suplimentare, cu referire la ramura disciplinei respective, generate din interiorul domeniului respectiv

Ex. *Agresiune (drept internațional)*
Majoritate (drept constituțional)

- o categorie de obiecte

Ex. *Bufete (mobilă)*
Mortiere (recipiente)

Reguli specifice: vezi cap. "Zei și zeități", "Economie politică", "Etonime", "Viețuitoare", "Muzică", "Nume geografice", "Personaje legendare și fictive" (Reguli de indexare).

2.2.2.2 Alte mijloace de înlăturare a omonimiei:

- adăugarea unui adjectiv calificativ

Ex. *Analiză matematică*
și nu

Analiză(matematică)
Ficțiune juridică

și nu

Ficțiune (drept)

-utilizarea singularului și pluralului pentru același termen (vezi Pluralul)

2.2.3 Tratarea sinonimiei

Fiind un limbaj controlat, lista de termeni de autoritate LIVES-RO restricționează folosirea vocabularului.

2.2.3.1 Vedetă/Termenii excluși

Pentru redarea unui concept, se recomandă o singură formă. Această formă poartă numele de **vedetă** și este singurul termen autorizat pentru indexare.

Termenii echivalenți sunt introduși în câmpul termenilor excluși din înregistrarea vedetei de subiect, precedați de "UP" în LIVES-RO, la fel ca și în Ghidul de indexare

Ex. *Îmbrăcămintă*
UP Haine

În consecință, vom regăsi același termen la litera corespunzătoare urmat de mențiunea "vezi" care indică vedeta utilizată.

2.2.3.2 Sinonime și cvasi-sinonime

Termenii excluși pot fi sinonime sau cvasi-sinonime ale vedetei. Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită, dar cu același sens sau un sens foarte apropiat, puse în câmpul termenilor excluși:

Ex. *Seisme*
UP Cutremure de pământ

Ex. *Începerea școlii*
UP Prima zi de școală

Cvasi-sinonimele sunt cuvinte cu sens foarte apropiat sau care au între ele o relație de incluziune (un termen specific poate fi cvasi-sinonimul unui termen generic), tratate ca sinonime

Ex. *Integrare socială*
UP Integrare culturală

Notă : *Anumiți termeni excluși pot deveni vedete în funcție de condițiile cerute de evoluția documentației și a limbajului de indexare. De exemplu 'iliteratie' este diferențiat de 'analfabetism'.*

2.2.3.3 Cazurile particulare de termeni nepreferați:

1) abrevieri, acronime, coduri internaționale

Ex. *Fondul Monetar Internațional*
UP FMI

Alfa-Manosidază
UP EC 3.2.1.24(1992)

2) inversiuni

Ex. *Edictul din Nantes(1598)*
UP Nantes, Edict (1598)

3) construcții sintactice

Ex. *Istorie religioasă*
UP Religie--Istorie

Sau invers:

Persoane în vârstă-- Asociații
UP Cluburi de pensionari

Acest tip de trimitere permite evitarea creării dubleurilor intelectuale sau tranșelor duble de index, pe care sintaxa le-ar face posibile, în cataloage.

4) termeni specifici, antonime

Ex. *Alergători*
UP Alergători de fond

Dreptate
UP Nedreptate

Aceste cazuri rare permit evitarea dispersării lucrărilor similare prin intrări prea numeroase.

5) forme vechi păstrate

Ex. *Biblioteci departamentale de împrumut*
UP Biblioteci centrale de împrumut

Vechea formă a vedetei este pusă ca termen nepreferat sub noua formă.

Reguli specifice: vezi cap. "Arheologie", "Viețuitoare", "Personaje mitologice, legendare și fictive"(Reguli de indexare).

2.2.3.4 Trimiteri

La căutare, termenii excluși formează obiectul trimiterilor la vedetă/vedete, aceștia fiind singurii termeni de indexare autorizați.

Trimiterile sunt împărțite în două categorii: trimitere de echivalență și trimitere generală de echivalență.

Trimitere de echivalență

-reprezintă răspunsul la o cerință exprimată printr-un termen exclus, semnalând sinonimul sau cvasi-sinonimul reținut.

Un termen nepreferat poate trimite la una sau mai multe vedete.

Ex. *Consum electric*
vezi Electricitate--Consum

Ex. *Politică documentară*
vezi Biblioteci--Politică guvernamentală

Trimitere generală de echivalență

-este o trimitere având ca punct de plecare un termen nepreferat, la un grup de vedete sau la alte soluții de indexare pentru a înlocui termenul nepreferat. Nu se utilizează la indexare.

Trimiterile generale de echivalență sunt ordonate alfabetic și sunt urmate de una sau mai multe note care încep cu "vezi" și care trimit către un grup de vedete sau către un alt mod de indexare

Constituie un termen nepreferat :

Ex. *Mișcări de opoziție*
vezi vedeta Opoziție (științe politice)
vezi subdiviziunea Politică și guvernare
vezi numele mișcărilor de opoziție. Vezi vedetele care încep prin cuvântul Mișcări

Ex. *Mișcări antifasciste*
vezi subdiviziunea Mișcări contestatate (subord. geogr.) la Războaie

care se poate prezenta sub formă trunchiată

Ex. *Arhive departamentale de...*
vezi la Denumirile departamentale franceze urmate de subvedeta Arhive departamentale

2.2.4 Reguli pentru substantivele proprii

Lista de autoritate LIVES-RO conține nume proprii de persoană, de colectivități, geografice și de titluri (titluri de autori anonimi, de publicații în serie și titluri uniforme)

Pentru a facilita căutarea bibliografică, aceste vedete respectă :

a) formele admise de fișierele de autoritate ale Bibliotecii Naționale a României.

b) reguli enunțate în capitolele "Zei și zeițe", "Jurnale", "Nume geografice", "Personaje mitologice, legendare și fictive" (Reguli de indexare).

Nu se vor lua în considerare vedetele care nu respectă normele menționate, prezentate în LIVES-RO, care sunt înlocuite pe măsură ce se fac actualizările.

Instituțiile care utilizează LIVES-RO trebuie să creeze numele proprii care lipsesc, conform cu propriile opțiuni: forma savantă sau forma curentă, forma originală sau forma în limba română, alegerea regulii de transliterare sau transcrierea limbilor în altă grafie în afara celei latine.

Pentru coerența viitorului sistem de informare al BNR va fi stabilit un nou format. Numele de persoane fizice, de colectivitate și titlurile (în afara titlurilor publicațiilor periodice) din LIVES-RO vor fi transferate în fișierele de autoritate corespunzătoare și corelate cu cele din aceste fișiere.

În *Ghidul de indexare* este prezentată această situație (dinaintea transferului și corelării cu înregistrările de autoritate).

2.2.4.1 Nume de persoane

- persoane fizice

Vor fi stabilite prin compararea lor cu cele din fișierul de autoritate 'Persoane fizice', în acord cu «Names of Persons: National Usages for Entry in Catalogues». IFLA, 1996

Ex. Hugo, V (1802-1885)

2.2.4.2 Nume de colectivități

Ex. *Franța. Senat (1958-...)*

2.2.4.3 Nume geografice

Vor fi stabilite conform cu regulile dezvoltate în cap. 'Nume geografice' (Reguli de indexare)

Ex. *San Francisco (Calif.)*

2.2.4.4 Titluri de publicații în serie

Vor fi stabilite conform cu regulile prezentate în capitolul "Ziare" (Reguli de indexare),

Ex. *Lumea (periodic: Franța; 1928-1935)*

2.2.4.5 Alte titluri

Titluri de opere

Ex. *Cântecul lui Roland*
Donizetti, Gaetano (1797-1848). Lucia di Lamermoor

Vezi și lista de subdiviziuni stabilită pentru titluri, precum și capitolele "Arta", "Cinema", "Compozitori", "Dans" (Reguli de indexare).

2.3 Stabilirea legăturilor între vedete și note

Pentru a determina sensul vedetei, se pot stabili relații cu alte vedete și note în înregistrarea vedetei de subiect.

Aceste relații și aceste note permit alegerea vedetei celei mai potrivite pentru cerințele indexării. Printre relațiile dintre vedete se pot distinge relații ierarhice și relații asociative.

2.3.1 Relații ierarhice și asociative

2.3.1.1 Relații ierarhice

O relație ierarhică leagă două vedete dintre care una exprimă o noțiune mai generală (această vedetă este numită termen generic) iar cealaltă, o noțiune mai specifică (această vedetă este numită termen specific).

Ex. *Arhitectură*
TG Artă

Fiecare termen precedat de TS (Termen specific) este specificul vedetei

Ex. *Arhitectură*
TS Design arhitectural

Reciproc, putem avea legături inversate în înregistrările corespondente

Ex. *Artă* *Design arhitectural*
 TS Arhitectură *TG Arhitectură*

O relație ierarhică este așadar stabilită între :

- un domeniu și ramurile sale diferite

Ex. *Drept public*
 TS Drept constituțional

- un gen și o specie

Ex. *Orașe*
 TS Tigru

- un întreg și una din părțile sale

Ex. *Orașe*
 TS Străzi

- și în cazul vedetelor de regrupare (gruparea anumitor substantive proprii sub un subiect generic subdivizat pe țări)

Ex. *Castele*
 *TS Roma(Italia)**Castelul Sant'Angelo*

În limita posibilului, nu se urmărește mai mult de un nivel într-o ierarhie; poliierarhia este posibilă dacă un concept aparține mai multor domenii.

Reguli specifice: vezi cap."Arheologie", "Zei și zeițe", "Etnonime", "Viețuitoare", "Personaje mitologice, legendare și fictive"(Reguli de indexare).

2.3.1.2 Relații asociative

O relație asociativă leagă două vedete ale căror sensuri sunt apropiate. Aceste relații se stabilesc când între cele două vedete nu există nici relație ierarhică, nici de sinonimie.

Într-o înregistrare, fiecare termen precedat de TA este asociat vedetei printr-o relație non-ierarhică.

Reciproc, vom regăsi legături simetrice în înregistrarea corespondentă.

Ex. *Arhitectură* *Construcții*
 TA Construcții *TA Arhitectură*

O relație asociativă trebuie să rămână pertinentă pentru utilizator la căutare.

O relație asociativă este stabilită așadar între :

- o disciplină și obiectul său de studiu

Ex. *Ornitologie*
 TA Păsări

- o disciplină și persoanele care lucrează în această disciplină

Ex. *Etnologie*
TA Etnolog

- antonime

Ex. *Fericire*
TA Nefericire

Reguli specifice: vezi cap. “Zei și zeițe”, “Etonime” Personaje mitologice, legendare și fictive”(Reguli de indexare).

2.3.2 Note

2.3.2.1 Note de utilizare

Ele definesc sensul vedetei în cazul polisemiei sau ambiguității și precizează locul ei în indexare, în special în subdiviziuni. Când este necesar să se precizeze semnificația și întrebuintarea unei vedete, se stabilesc note distincte, notele referitoare la sens precedând notele de utilizare.

Ex. *Condiții rurale*
Sub această vedetă regăsim studii despre condițiile sociale în mediul rural. Mărturiile despre viața cotidiană în mediul rural se regăsesc la vedeta Viață rurală. Studiile despre teoria organizării sociale în regiunile și comunitățile rurale se regăsesc sub vedeta Sociologie rurală. Studiile demografice și statistice despre populația rurală se regăsesc la vedeta Populație rurală.

Se folosesc de asemenea în subdiviziuni de loc, de ex. : Africa-- Condiții rurale

2.3.2.2 Surse

În această zonă se indică sursele care au permis elaborarea înregistrării de autoritate.

Aceste surse sunt în ordinea importanței :

- fișierele de autoritate ale BNR și alte liste de autoritate
- lucrările de referință specifice fiecărui domeniu;
- însăși lucrarea indexată

Ex. *Inginerie genetică (+ subd. geogr.)*

Surse : Dicționar enciclopedic de biologie / G. Mohan, A. Ardelean. 2004

2.3.2.3 Trimitere generală de orientare

Având ca punct de plecare o vedetă, această trimitere conduce spre un ansamblu de termeni utilizabili la indexare.

Această zonă începe întotdeauna cu formula : < Vezi și >

Ex. *Instrumente muzicale (-- subd. geogr.)*

*Vezi și grupele de instrumente , de ex. Instrumente cu corzi, instrumente de percuție
Vezi și instrumente de muzică, de ex. acordeon, clavecin, orgă, pian*

Ex. *Cinematografie--Obiecte de colecție (--subd.geogr.)
Vezi și subdiviziunea <Colecții despre cinematografie> la persoane, familii și
colectivități*

2.3.2.4 Vedetele LIVES-RO și LCSH echivalente

Această zonă conține vedeta LIVES-RO și vedeta de la Library of Congress - Subject Headings (LCSH) care corespund vedetei românești.

2.3.2.5 Grupări pe domenii

Această zonă indică domeniul căruia îi aparține înregistrarea prin indici. Ea permite efectuarea de grupări tematice ale vedetelor după un cadru de clasificare specific bazat pe clasificarea zecimală și selectarea de subansambluri din lista de autoritate. Acest tabel de clasificare este prezentat în anexa (Vezi tabelul de clasificare).